

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Музичука Олександра Миколайовича – на дисертацію Гальонкіна Сергія Анатолійовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення апеляційного провадження в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми. Реформи, що відбуваються в сфері судової системи та адміністративного права на території України, спрямовані на підвищення рівня організації діяльності державних органів, покращення охорони прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також забезпечення їх захисту в судах. Реформування саме діяльності суду відбувається в наслідок необхідності приведення її до відповідності з Конституцією України, Закону України «Про судоустрій та статус суддів» та міжнародним стандартам судочинства. Важливим також є ще те, що існує необхідність вдосконалення управлінських аспектів судової діяльності, а саме адміністративно-правового забезпечення судових проваджень, особливо апеляційного та касаційного.

Ефективне адміністративно-правове забезпечення апеляційного провадження сприяє упорядкуванню та приведенню до єдиних стандартів подібних за змістом та призначенням управлінських дій, запобігає зловживанню службовим становищем суб'єктів владних повноважень, посилює їх відповідальність за прийняті управлінські рішення. Водночас, у вітчизняній юридичній науці адміністративно-правове забезпечення апеляційного провадження висвітлено недостатньо, в існуючих наукових працях ці питання досліджувались фрагментарно, без комплексного підходу. Окрім цього, багато питань сьогодні виникає у сфері правового регулювання окремих адміністративних процедур у судах. Таким чином, на сьогоднішній день в Україні існує необхідність наукової розробки питань, пов'язаних з адміністративно-правовим забезпеченням

апеляційного провадження в Україні, спрямованих на вирішення проблем теоретичного, організаційного і правового характеру.

Представлена дисертація виконана в межах основних положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016 – 2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., Пріоритетних напрямів наукових досліджень Університету сучасних знань на 2017 – 2022 рр. (протокол Вченої ради Університету сучасних знань № 3 від 08.12.2016).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Надане на рецензування дисертаційне дослідження є однією з перших спроб комплексно визначити сутність та особливості адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні та окреслити напрямки його вдосконалення.

Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Їх застосування характеризується системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їхнього соціального змісту і юридичної форми, здійснити системний аналіз адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні. У роботі автор використовував логіко-семантичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, функціональний методи, формально-логічний метод та інші методи наукового пізнання.

Науково-теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження становлять праці вчених у галузі філософії, соціології, управління, теорії та історії права, адміністративного права та процесу, конституційного права, кримінального права та інших галузевих правових наук. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що закріплюють

адміністративно-правові засади забезпечення апеляційного провадження в Україні. Дисертант звертався також до законодавства деяких зарубіжних держав, досвід яких може бути використаний в Україні. Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практичної діяльності судів (суддів) України, політико-правова публіцистика, судова практика, довідкові видання, статистичні матеріали.

Фундаментальність та комплексність роботи проявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертантом предмету дослідження. Починаючи роботу з розгляду загальних засад апеляційного провадження в Україні, автор поступово досліджує окремі елементи механізму адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні та визначає напрямки його удосконалення.

Викладені в дисертації погляди автора на проблеми адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні є достатньо обґрунтованими, зроблені висновки та визначені поняття мають відповідний ступінь наукової новизни. Всебічність зробленого аналізу підтверджується достатньою кількістю використаних автором наукових, інформаційних та правових джерел.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вона комплексно, на підставі узагальнення наукових праць учених, аналізу чинного законодавства та проектів нормативно-правових актів розкриває сутність та особливості адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні та окреслює напрямки його вдосконалення.

Так, заслуговує на увагу узагальнення підходів вчених щодо визначення сутності та особливостей «апеляції» та «апеляційного провадження», у зв'язку з чим автором обґрунтовано, що апеляція — це форма перегляду судового рішення першої інстанції спеціально уповноваженими на це органами судової гілки влади (судами апеляційної інстанції), спрямована на перевірку обґрунтованості та законності такого рішення. При цьому, апеляція одночасно виступає суб'єктивним правом

кожної людини на судовий захист своїх порушених прав, яке показує демократичність, соціальну спрямованість судової системи, а також орієнтацію її роботи на встановлення істини та забезпечення справедливості. В свою чергу, апеляційне провадження — це інститут процесуальної галузі правової системи нашої держави. Тобто це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини в сфері діяльності судів апеляційної інстанції з приводу виконання ними своїх повноважень у розрізі перегляду судових рішень судів першої інстанції, та видання на основі цього власної правової позиції, яка виражається у прийнятті нового судового рішення, поверненні справи до розгляду у суд першої інстанції, скасуванні рішення повністю або частково та інших формах в межах процесуального законодавства конкретної гілки процесуального права (с. 33).

Науково-обґрунтованою є спроба здобувача, спираючись на погляди, думки та концепції, вироблені адміністративно-правовою наукою, виділити класичні, ознаки апеляції, до яких віднесено: особливий юридичний порядок подання скарги — апеляційне провадження має місце лише після звернення зацікавленої особи до суду апеляційної інстанції з питань, перегляд яких допускається нормами процесуального законодавства; наявність граничного строку для початку апеляційного провадження — процесуальним законодавством встановлюється конкретний строк, протягом якого можна подати апеляційну скаргу для перегляду відповідного судового рішення; обмеженість процесу дослідження доказів — суд апеляційної інстанції розглядає справу в тих рамках, які сформовано відповідно до змісту апеляційної скарги; особливе коло суб'єктів — подавати апеляційну скаргу можуть виключно учасники справи (у виняткових, передбачених законом випадках — особи, що не брали участь у справі), а розглядати таку скаргу особлива інстанція — апеляційний суд (с. 36).

Практично значимим є виділення предмету адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні складовими якого виступають суспільні відносини, які виникають у сфері діяльності органів державної влади з приводу: а) реорганізації, утворення та ліквідації апеляційних судів; б) упорядкування та організації роботи судів апеляційної інстанції; в) звільнення, призначення на посаду суддів апеляційних судів, їх підготовки, добору; г) забезпечення діяльності органів судової адміністрації; г) взаємодії між судами апеляційної інстанції, їх службовцями та іншими державними органами; д) припинення та попередження правопорушень, в рамках яких відбувається посягання на нормальний стан діяльності апеляційних судів; е) притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності (с. 89).

Цінним для адміністративно-правової науки є авторське визначення поняття адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні, під яким пропонується розуміти механізм, що виражає регламентовану нормами адміністративної галузі права діяльність органів державної влади в процесі виконання ними своїх владно-розпорядчих та організаційно-управлінських повноважень, в межах якої здійснюється використання спеціальних засобів, методів, прийомів, заходів та способів, направлених на упорядкування та регулювання суспільних відносин в галузі інституту апеляційного провадження (с. 129).

Особливий науковий інтерес становить виділення трьох основних груп суб'єктів адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження, до яких віднесено: а) Верховну Раду України, Президента України, Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України (мають широке коло повноважень не тільки у сфері юридичного регулювання досліджуваного інституту, але й також у процесі законотворення, управління та керівництва нашою країною, тощо. Крім того, відповідно до свого правового статусу вони формують умови реалізації зазначеного інституту, що виражається у: по-перше, створенні нормативно-правової

бази, положеннями якої регламентовано апеляційне провадження безпосередньо, а також правовий базис роботи державних відомств, які здійснюють організаційно-управлінське забезпечення цього інституту; по-друге, прийнятті законодавчих актів, у відповідності до яких створюються судові установи апеляційної інстанції; по-третє, координації та спрямуванні роботи державних органів, які займають відповідне місце у механізмі адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження); б) Вищу раду правосуддя, Державну судову адміністрацію України, Вищу кваліфікаційну комісію суддів України та Національну школу суддів (безпосередньо здійснюють регулювання усіх питань, пов'язаних із діяльністю суддів, рівнем їх обізнаності, кваліфікованості та професіоналізму); в) голів апеляційних судів, апарати судів та їх керівників, помічників суддів, бібліотеку суду та Службу судової охорони (с. 183-184).

У роботі містяться й інші слушні положення, висновки та пропозиції.

Апробація роботи. Основні результати дисертаційного дослідження викладені у п'яти наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, одній іноземній статті та у трьох тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях. Вивчення дисертаційного дослідження та його автореферату дає підстави для твердження про ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Оформлення дисертаційного дослідження зауважень не викликає.

Усе вищезазначене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження С.А. Гальонкіна написане на високому теоретичному рівні, має значну наукову та практичну цінність. Автором сформульовані положення, що мають важливе значення для вдосконалення адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес у

науково-дослідній сфері, у правотворчості, у правозастосовчій діяльності компетентних суб'єктів, а також у навчальному процесі вищих навчальних закладів.

Надаючи загальну позитивну оцінку дисертаційному дослідженню, варто вказати на окремі недоліки та дискусійні положення, що містяться в тексті роботи.

1. Не зовсім чітко автором розкрито зміст апеляційного провадження як об'єкта адміністративно-правового забезпечення, яке охарактеризовано в контексті узагальнення особливостей адміністративно-правового регулювання організації діяльності апеляційних судів, які пов'язані з тим, що: а) апеляційні суди наділені особливим юридичним статусом, який виражається у наявності чіткого кола повноважень; б) апеляційні суди з розгляду цивільних і кримінальних справ, а також справ про адміністративні правопорушення утворюються в апеляційних округах; в) в апеляційних судах встановлено підвищені кваліфікаційні вимоги до суддів апеляційної інстанції; г) апеляційні суди мають особливий порядок утворення та ліквідації; д) апеляційні суди підпорядковані загальній судовій адміністрації, так як суди апеляційної інстанції в своїй сукупності утворюють єдину систему судоустрою України (с. 67). На мою думку, наведені особливості не є вичерпними, а інколи й характерними рисами, що притаманні не лише апеляційним судам. Зокрема це особливий порядок утворення та ліквідації, підпорядкування судів судовій адміністрації, підвищені кваліфікаційні вимоги до суддів тощо. У зв'язку з цим, наведені особливості підлягають уточненню.

2. Розділ 2 дисертаційного дослідження «Механізм адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні» присвячено різним складовим адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження, а не безпосередньо класичним елементам механізму адміністративно-правового забезпечення (правовідносинам, нормам, актам

тлумачення норм адміністративного права і актам реалізації адміністративно-правових норм), що потребує відповідного уточнення.

3. Враховуючи, що автор складовими визначення адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні називає владну, координаційну, управлінську та організаційну діяльність, а у підрозділі 2.3 дисертації аналізує форми та засоби такого забезпечення, доцільно було охарактеризувати управлінські процедури апеляційного провадження та визначити їх зміст.

4. Доцільно було б надати конкретні пропозиції та рекомендації щодо адаптації зарубіжного досвіду та визначення напрямів подальшого вдосконалення адміністративно-правового законодавства, що регулює діяльність апеляційних судів різних юрисдикцій, а не лише узагальнено наголосити про доцільність консолідації управлінських повноважень у сфері адміністративного забезпечення апеляційного провадження в межах єдиного державного органу.

5. Розглядаючи у підрозділі 3.2 роботи питання удосконалення адміністративно-правового законодавства, яке регламентує апеляційне провадження, автор наголошує на важливості систематизації та уніфікації адміністративного законодавства. Проте, не наводить конкретні кроки реалізації цих напрямків, що доцільно було зробити, враховуючи комплексні зміни у процесуальному законодавстві різних галузей, що відбулися за останній рік.

Водночас, наведені спірні точки зору і висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка носить самостійний і творчий характер, має наукову і практичну цінність. Наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує складність і актуальність досліджуваної теми та власний підхід до її розгляду дисертантом. В дослідженні автору вдалося досягти його мети.

Усе викладене дає підстави для висновку про те, що дисертаційне дослідження Гальонкіна Сергія Анатолійовича на тему: «Адміністративно-

правове забезпечення апеляційного провадження в Україні» є завершеною працею. Враховуючи досягнення автором мети та задач дослідження, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати щодо розкриття сутності та змісту адміністративно-правового забезпечення апеляційного провадження в Україні, беручи до увагу те, що в роботі наведено висновки, які сприятимуть вдосконаленню адміністративно-правових норм, в яких знаходять своє втілення відповідні правові засади здійснення апеляційного провадження в Україні, то є всі підстави відмітити, що дисертація С.А. Гальонкіна відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Декан факультету № 1
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

О.М. Музичук

